

FIGUERES Y EL ALT EMPORDA

APROXIMACION A LA DINAMICA COMARCAL, de J. M. Oms

Aparegut el juny de 1973, aquest llibre forma part de l'estudi de conjunt sobre la vida econòmica i social de la nostra província, promogut per diversos organismes econòmics i culturals i dirigit pel prestigiós economista Josep M. Muntaner i Pasqual.

Es tracta, com indica el seu títol, d'una monografia de caràcter general sobre l'economia de la nostra comarca en la qual, després d'uns primers capítols destinats a presentar-nos els condicionaments geogràfics del nostre petit país, especialment les comunicacions, l'aigua i la demografia s'entra en l'estudi dels diferents sectors econòmics —sector agrari, industrial i de serveis— destacant llur situació actual, llurs problemes i llur projecció en el futur.

Segueixen unes breus apuntacions sobre la renda comarcal i el desenvolupament econòmic altoempordanès en la dècada 1960-1970 comparant ambdós aspectes amb les comarques veïnes i establint unes directrius per al futur, centrades de manera particular en uns determinats objectius que poden considerar-se com els autèntics motors del nostre avenç socio-econòmic, com són: l'autopista a La Jonquera, la conversió de Figueres en centre dels enllaçaments ferroviaris del Llevant espanyol amb Europa o la promoció turística i industrial. Dintre aquesta panoràmica de l'Empordà del futur trobem a faltar, però, el sector agrari que, sens dubte, ha d'experimentar una notable revalorització, en part degut a l'expansió del regadiu i en part a la demanda del nucli figuerenc i de la faixa turística litoral.

Sense ésser un estudi profund de la nostra economia —cosa que tampoc es proposa, com indica el subtítol— aquest llibre representa una notable aportació a la bibliografia comarcal, precisament en un camp que, almenys fins ara, havia estat poc treballat. Pels seus metòdics plantejaments, així com per l'actualitat de les dades ofertes —en un tipus d'activitats com les econòmiques, en constant evolució —“Figueres y el Alt Empordà” sorgeix com una obra bàsica amb la qual d'ara endavant s'haurà de comptar; un punt de partida per qualsevol treball, no solament de tipus estrictament econòmic, sinó humà en general que parli de la nostra terra.

A. C.

Amb aquest llibre, l'amic Guillaumet va obtenir el Premi Catalònia, 1971. D'antuvi, cal dir que l'autor, com a bon professor de Llengua i Literatura, escriu en prosa galana. Heus aquí un exemple: "L'Empordà, abans que hi hagués habitants, ja era un país sardanista. I la plana era l'esplanada gegantina d'un magne aplec geològic. Agafats de carena en carena, els turons superbs del Paní, de Sant Salvador, Puig Neulós, les Salines —el Canigó s'ho mirava del seu recés estant, a tall de foraster que assistia a l'espectacle—, Bassegoda, el Mont i el Montgrí puntejaven i puntegen encara una sardana llarga, molt llarga i oberta de cara a la mar, al compàs dels acords exhalats per la tramuntana, que, com una cobla invisible, es ficava pels canyers, on trobava flabiols, tibles i tenores, i per les balmes dels suros i de les oliveres, que convertia en greus fiscorns".

Joan Guillaumet, nat a Figueres, des dels primers treballs literaris, es sent atret pels temes empordanesos i els veu sota el prisma dels seus ulls i del seu cor plens de bondat.

Resta embadalit contemplant la plana empordanesa des d'una miranda ideal, gairebé a tocar de Figueres, al capdamunt de la pujada que mena al Castell de Sant Ferran, al peu de les seves muralles. Ens parla de les gràcies i virtuts de les petites ciutats, com la que li ha servit de bressol, de Castelló d'Empúries, reflex de l'Empordà medieval, compartit amb Peralada, on es pot admirar el magnífic palau, ple de tresors artístics. Ens porta pels itineraris del romànic fins arribar al grandió i bell monestir de Sant Pere de Roda.

Ens descriu l'església i els claustres de Santa Maria de Vilabertran, "tot d'un romànic tan ferreny, saborós i autèntic"; els rius Muga i Manol, els més significatius i familiars per la gent de l'Alt Empordà; el poble de Cabanes, d'una flora natural abundant, on, segles enrera, a la plaça, acordonada amb llibants, es representava una peça popular escènica que porta per títol *La sembra dels pinyons de Sant Isidre*, de la qual peça ens ofereix una de les darreres refoses, d'un interès ben remarcable; la vila de Portbou, amb un comerç força florent; Agullana, un dels pobles peoners de la fabricació de taps de suro, indústria que va proliferar també per Darnius, Palafrugell, Sant Feliu de Guíxols, Palamós, Calonge, Caçà, Llagostera.

Joan Guillaumet ha sabut evocar amb ploma mestre la tramuntana, força tellúrica que dóna una lucidesa estranya en els esperits turmentats; així com a diversos figuerencs preeminents: els poetes Anicet de Pagès i Carles Fages de Climent, els historiadors Alexandre Deulofeu i Eduard Rodeja, el pintor Ramon Reig, el pianista Enric Montoriol, l'astrònom

Antoni Ribes de Conill, el popular batlle Joan Carbona i l'excel·lent deportiu Albert Gurt, sense deixar de fer esment d'un illustre hoste de Cadaqués i de Figueres, Federico García Lorca, amic de Salvador Dalí, on, en ambdues poblacions, va llegir el seu drama *Mariana Pineda*, acabat d'escriure.

Cal no oblidar-nos, de l'obra objecte de comentari, les *Notes per a una història de la premsa figuerenca*. Guillaumet té el mèrit indiscutible de ser el primer d'haver aplegat forces dades de periòdics figuerencs publicats en el segle passat i en el present, sense haver pretès fer un estudi complet del tema, com ja palesa l'esmentat títol.

Coses i gent de l'Empordà és un llibre de plaent i profitosa lectura, sobretot pels fills de la terra i per a tots aquells que l'han feta seva.

R. T. O.

ELS REMENCES DINS EL QUADRE DE LA PAGESIA CATALANA FINS EL SEGLE XV (Dos volums), per Miquel Golobardes Vila

Edicions Biblioteca de Peralada.

La temàtica d'aquesta obra feia més de tres lustres que era objecte de llarga, pacient i documentada tasca pel seu autor, amb el propòsit de que fos un estudi profund i complet de la qüestió remença. Volia ampliar i millorar un treball inicial, "Los payeses de remensa en la sociedad medieval catalana. Origen y evolución desde el siglo IX al XV", tesi amb la qual es va doctorar, l'any 1954, a la Universitat de Barcelona.

Potser intuïnt que li quedava poc temps de vida, l'amic Miquel Golobardes va decidir publicar, sense més espera, abans que tot, una col·lecció diplomàtica, l'abans referit volum primer, però segon en l'ordre de lectura, base de la seva obra, el qual conté uns 185 documents, proveïts d'un apèndix molt útil de noms de persones i de llocs, d'una relació i ubicació de masos i d'uns formularis que poden ser de força ajuda pels nous investigadors.

La suposada o no temença fou una trista realitat. Als pocs mesos, a l'estiu de 1971, moria el malaguanyat Golobardes. La part doctrinal de la seva obra, desgraciadament, no estava totalment acabada. Havia donat per definitiva la redacció dels tres primers capítols, gairebé la meitat del llibre; n'havia escrit la Introducció i fins i tot, potser, procedit a fer algunes rectificacions inicials en els capítols restants, a mesura que n'havia anat fent la traducció al català, segons ens explica Santiago Sobrequés Vidal, en la *Presentació* del llibre, un altre bon amic, gran historiador, la pèrdua del qual fa ben poc ha estat sentida arreu de Catalunya.

La revisió i ordenació feta per Sobrequés de l'obra de Golobardes, objecte del nostre comentari, les portà a cap amb un gran respecte per

l'autor, sense rectificar les seves opinions ni fer cap afegiment, limitant-se a suprimir allò que havia quedat superat per noves publicacions.

Els primers capítols de l'obra presenten una panoràmica molt interessant i personal de la història del camp de la nostra-terra i, tanmateix, força ben escrita, on es palesa l'humanista i el professor de grec.

Els darrers capítols aporten dades estimables sobre preus i extensió dels masos, els nous establiments i llur acumulació després de la Pesta Negra, cosa que completa la qüestió dels masos rònecs, és a dir, abandonats, principalment ara es veu ben clar, a causa de l'esmentada pesta.

Els historiadors futurs del problema remença hauran de tenir en compte l'atribució feta per Golobardes, ben interessant, de que la desigualtat que representaven els nous establiments, més beneficiosos, fou una de les primeres causes de la inquietud dels pagesos que no havien pogut obtenir-los.

Els que encara romanien subjectes als masos en les desavantatgoses condicions dels contractes primitius eren la majoria. Davant la manca de braços en els masos rònecs, hi havia pagesos que cuidaven més d'un mas, quedant sotmesos a la remença només en el mas primitiu, d'altres varen poder reduir els drets personals a un cens cert en metàl·lic, transformant-se així el primitiu contracte d'establiment en un vertader contracte enfitètic. Fins i tot foren venuts a alguns pagesos el domini directe del mas, passant a ser d'ells la propietat alodial completa.

El llibre que estic comentant, tot i ser d'un interès general, ho és de manera ben remarcable per la gent de la Garrotxa i de l'Empordà, pel fet de procedir la major part dels documents utilitzats de les dues comarques esmentades i per haver nascut Miquel Golobardes a Peralada, d'una família bàsicament arrelada a la terra.

R. T. O.